

Tryby nadzwyczajne: wznowienie postępowania

Wznowienie postępowania to jeden z tych trybów, który pozwala jednocześnie wyeliminować z obrotu prawnego wadliwą decyzję i orzec na nowo. Należy jednak mieć na uwadze, że ten tryb łączy się z określonymi przesłankami, ale i z obowiązkiem zawiadomienia studenta o wszczęciu postępowania.

Jacek Pakuła 04 grudnia 2024

Problematyka wznowienia postępowania została unormowana w rozdziale 12 działu II Kodeksu postępowania administracyjnego. Chodzi o przepisy od art. 145 do 152. Nie chodzi o szczegółowe i kompleksowe omówienie tytułowej problematyki, bowiem w tym zakresie P.T. Czytelników warto odesłać do podręcznika W. Chróścielewskiego, J. P. Tarno i P. Dańczaka pt. Postępowanie administracyjne i postępowanie przed sądami administracyjnymi (wyd. 8). Natomiast należy wskazać na kilka istotnych wątków, użytecznych w kontekście wznowienia postępowania zakończonego decyzją w przedmiocie przyznania pomocy materialnej dla studentów.

Po pierwsze, postępowanie może być wszczęte na wniosek studenta, albo z urzędu, tj. przez organ. W praktyce chodzi o sytuację, gdy najpierw przyznano świadczenie, a następnie została ujawniona wada postępowania. Wady postępowania należy łączyć z przesłankami, o których mowa w art. 145 Kpa:

W sprawie zakończonej decyzją ostateczną wznowia się postępowanie, jeżeli:

- 1) dowody, na których podstawie ustalono istotne dla sprawy okoliczności faktyczne, okazały się fałszywe;
- 2) decyzja wydana została w wyniku przestępstwa;
- 3) decyzja wydana została przez pracownika lub organ administracji publicznej, który podlega wyłączeniu stosownie do art. 24, 25 i 27;
- 4) strona bez własnej winy nie brała udziału w postępowaniu;
- 5) wyjdą na jaw istotne dla sprawy nowe okoliczności faktyczne lub nowe dowody istniejące w dniu wydania decyzji, nieznanne organowi, który wydał decyzję;
- 6) decyzja wydana została bez uzyskania wymaganego prawem stanowiska innego organu;
- 7) zagadnienie wstępne zostało rozstrzygnięte przez właściwy organ lub sąd odmiennie od oceny przyjętej przy wydaniu decyzji (art. 100 § 2);
- 8) decyzja została wydana w oparciu o inną decyzję lub orzeczenie sądu, które zostało następnie uchylone lub zmienione.

Należy mieć również na uwadze art. 145a, 145aa i 145b Kpa, które odnoszą się do możliwości wznowienia postępowania, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja; gdy zostało wydane orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, które ma wpływ na treść wydanej decyzji albo gdy zostało wydane orzeczenie sądu stwierdzające naruszenie zasady równego traktowania, zgodnie z ustawą z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2023 r. poz. 970), jeżeli naruszenie tej zasady miało wpływ na rozstrzygnięcie sprawy zakończonej decyzją ostateczną.

Po drugie, najczęściej występującą przesłanką wznowienia postępowania jest sytuacja, gdy wyjdą na jaw istotne dla sprawy nowe okoliczności faktyczne lub nowe dowody istniejące w dniu wydania decyzji, nieznanne organowi, który wydał decyzję. Przykładowo, student zataił fakt, że podjął pracę w wakacje, następnie złożył wniosek o stypendium socjalne, otrzymał je, a np. w styczniu złożył wniosek o zapomogę, podnosząc, że utracił pracę, którą rozpoczął w wakacje, ale utracił zatrudnienie z końcem grudnia. Gdyby organ wiedział o tym, że student pracuje, to albo student nie otrzymałby w ogóle stypendium, albo świadczenie to byłoby

niższe. Trzeba więc pamiętać o tym, że ww. sytuacja łączy się z kilkoma elementami, które muszą wystąpić łącznie:

- 1) okoliczność istnienia w dniu wydania decyzji,
- 2) organ nie wiedział o tej okoliczności w dniu wydania decyzji pierwotnej, która to jest przedmiotem postępowania wznowieniowego;
- 3) okoliczność ma wpływ na wynik sprawy;
- 4) okoliczność została ujawniona w dniu wydania postanowienia o wszczęciu postępowania wznowieniowego.

Oznacza to, że nowa okoliczność musi być ujawniona w dacie wszczęcia postępowania wznowieniowego i musi dotyczyć zdarzeń istniejących w dacie wydawania decyzji pierwotnej, a przy tym ma być istotne dla sprawy, lecz nieznanie organowi, gdy wydał decyzję pierwotną. Błędna wykładnia przepisu, jak i błędna ocena materiału dowodowego nie stanowią podstawy do wznowienia postępowania administracyjnego opisanej w art. 145 § 1 pkt 5 Kpa.

Po trzecie, możliwe jest wznowienie postępowania albo odmowa wznowienia postępowania. Wszczęcie łączy się z wydaniem postanowienia, które nie podlega zaskarżeniu, natomiast odmowa wszczęcia postępowania może być zaskarżona przez wniesienie zażalenia.

Po czwarte, o wznowieniu postępowania organ zawiadamia studenta. Chodzi o to, by student wiedział, że takie postępowanie się toczy i by mógł wziąć w nim udział. Natomiast brak aktywności ze strony studenta nie może hamować biegu postępowania. W zawiadomieniu o wszczęciu postępowania warto więc zakreślić termin, np. 7 dni, co do możliwości zapoznania się z aktami, przede wszystkim przyczyną wznowienia postępowania, a także pouczyć studenta o możliwości składania wyjaśnień, wniosków dowodowych itd.

Po piąte, zgodnie z art. 151 Kpa, po przeprowadzeniu postępowania organ wydaje decyzję, w której:

- 1) odmawia uchylecia decyzji dotychczasowej, gdy stwierdzi brak podstaw do jej uchylecia na podstawie art. 145 § 1, art. 145a, art. 145aa lub art. 145b, albo
- 2) uchyla decyzję dotychczasową, gdy stwierdzi istnienie podstaw do jej uchylecia na podstawie art. 145 § 1, art. 145a, art. 145aa lub art. 145b, i wydaje nową decyzję rozstrzygającą o istocie sprawy.

Oznacza to, że wydając nową decyzję, jeśli organ stwierdzi zaistnienie przesłanki pozytywnej, czyli stwierdzi istnienie postawy do uchylecia decyzji pierwotnej, a jednocześnie nie wystąpi przesłanka negatywna, tj. nie upłynął termin do wydania decyzji wznowieniowej, należy mieć na uwadze, że taka decyzja będzie miała dwa punkty, zgodnie z którymi:

- 1) uchyla się decyzję pierwotną;
- 2) orzeka merytorycznie, co oznaczać będzie najczęściej po prostu odmowę przyznania świadczenia.

Możliwe jest, zgodnie z art. 151 § 2, w przypadku gdy nie można uchylić decyzji na skutek upływu terminu, organ stwierdza, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem prawa oraz wskazuje okoliczności, z powodu których nie uchylił tej decyzji.

Po szóste, zasadą jest, że organem właściwym do wznowienia postępowania jest organ, który wydał decyzję w ostatniej instancji. Jeśli więc przedmiotem postępowania jest decyzja wydana przez organ I instancji, to organ I instancji jest właściwy. Można mieć wątpliwości, który organ jest właściwy, gdy decyzję wydał prodziekan upoważniony przez rektora, a dziś takie świadczenia przyznawane są przez komisję stypendialną. Należy mieć na uwadze aktualną właściwość, bowiem tamten organ dziś po prostu może nie istnieć.

Po siódme, jeśli wznowienie postępowania dotyczy decyzji, która jest aktualnie wykonywana, tzn. wypłacane są kolejne raty, wraz z nastaniem kolejnego miesiąca, czyli chodzi o decyzję w tym roku akademickim, to wraz z zawiadomieniem o wszczęciu postępowania należy wstrzymać z urzędu wykonanie decyzji, która ma być weryfikowana. Skoro bowiem organ wznowił postępowanie, zakończone decyzją, na mocy której przyznano stypendium, a okoliczności sprawy wskazują na prawdopodobieństwo uchylecia decyzji w wyniku wznowienia postępowania, to trudno jest wypłacać dalej kolejne raty stypendium, powiększając kwotę do zwrotu w przyszłości przez studenta.

Po ósme, decyzja wydana w wyniku wznowienia postępowania podlega kontroli instancyjnej, a także kontroli sprawowanej przez sądy administracyjne. Jest to bowiem nowa decyzja, stanowiąca odpowiedź na wniosek studenta w przedmiocie przyznania świadczenia pomocy materialnej.

Po dziewiąte, nie jest dopuszczalne w decyzji, wydanej w wyniku wznowienia postępowania, zamieszczanie postanowień odnoszących się do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Decyzja wydana w trybie wznowienia postępowania może

dotyczyć tylko weryfikacji decyzji pierwotnej, na mocy której przyznano albo odmówiono przyznania świadczenia pomocy materialnej. Natomiast kwestia świadczenia nienależnie pobranego nie ma umocowania w tym postępowaniu i orzekanie na tym etapie, tj. w postępowaniu wznowieniowym o świadczeniach nienależnie pobranych stanowi naruszenie granic postępowania wznowieniowego. Ewentualnie dochodzenie świadczeń nienależnie pobranych należy rozpatrywać w świetle przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, o którym mowa w Kodeksie cywilnym. To jednak zupełnie inne postępowanie.

Po dziesiąte, nie można traktować jako nowej okoliczności informacji, do której organ miał dostęp. Chodzi tu w szczególności o POL-on. Jeśli informacje o realizowanych w przeszłości studiach i pobieranych przez studenta świadczeniach widniały w systemie POL-on w momencie wydania przez organ decyzji o przyznaniu stypendium, a organ ten zaniechał przeprowadzenia kwerendy, to uzyskanie takich informacji później przez ten organ nie może być traktowane jako ujawnienie nowej okoliczności w rozumieniu art. 145 § 1 pkt 5 k.p.a. Dlatego organ dla uzasadnienia wznowienia postępowania i uchylecia wcześniejszej decyzji winien wykazać, że w dniu wydania decyzji pierwotnej niemożliwe było uzyskanie tych informacji, które wpłynęły na ocenę możliwości przyznania studentowi wnioskowanego stypendium. Za dobrą praktykę należy uznać takie działanie, by w przypadku gdy organ chce odmówić przyznania świadczenia z uwagi na upływ okresu, o którym mowa w art. 93 ust. 4, tzw. 12 semestrów, po prostu wzywać studenta do zweryfikowania okresów, które zawarł w POL-on'ie.

Warto również pochylić się nad treścią oświadczeń studentów, składanych wraz z wnioskami o przyznanie świadczeń. To już jednak inny problem...

Pod adresem: <https://pomocmaterialna.pl/ministerstwo/2024/> dostępna jest aktualna oferta bezpłatnych webinarów. Zapraszamy do udziału!

Blog pt. Pomoc materialna dla studentów jest częścią projektu Instytutu Prawa Szkolnictwa Wyższego i Nauki pt. Pomoc materialna dla studentów - kompetentnie i na czas! - II edycja, który decyzją Ministra Nauki został dofinansowany i jest zrealizowany w 2024 roku jako zadanie publiczne w ramach konkursu pn. „Organizowanie i animowanie działań na rzecz Środowiska akademickiego”.

